

KUUSTBON

Organ för svenskarna i Estland.

Vår i hembygden.

Var mig hälsad min hembygd den fagraste ö
Där är sol över äng, där är glitter på sjö.
Strida vågor dig vaggat i urminnes tid,
Nu är sol över näs — i varendaste lid.

Där är skogar och mo, där är vikar och skär,
Där stå buskar i blom, där finns blommor och bär,
Där finns allt för en fri, där är ingen en träl.
Skaparn själv med sin hand har det ordnat så väl.

Ifrån gömslen i skog höres åter ti-tu.
Det är trastfar, som ropar på sin lilla fru.
Han sitter och gungar i gran på en gren,
Och ropar med stämma så själfull och len.

Ängen klädes på nytt i sin grönskande skrud.
Göken kommit tillbaka med vårenes bud.
Ifrån skog hörs hans rop, att nu är det vår.
Och åter oss väntar ett ymnigt år.

Vakna upp sorgsna själ i beklämnande bröst.
Sommarn din, snart förbi — nalkas ålder och höst.
Därför sjung än som ung, gläds åt vårenes bud.
Dagen kommer en gång — då du kallas av Gud.

Per Bonde.

Idrottsdagen på Birkas.

Den 1 maj hade ungdomen från svenskbygdens många orter församlats på Birkas folkhögskola till en idrottsdag. Det var idrottsinstruktören Alfred Skönberg som hade sammankallat gruppledare och idrottsintresserade ungdom på de olika orterna till rådplägning i idrottsfrågor. Ända ifrån Rågö hade representanter infunnit sig. Men den stora svenskorten Vormsö saknade representant. Vi hoppas livligt, att ungdomen även där snart organiserar sig i idrottens tecken. Det är hög tid därtill.

Den som varit med vid ungdomsmöten och sammakomster

märker nog huru det har börjat klinga fram liksom en ny ton i arbetet för folkstam och fosterbygd. Längs hela linjen av de estlandssvenska bygderna har ett systematiskt lett idrottsarbete påbörjat. Det går en dallring av renässans genom aibobygdens ungdomsstam. Sporten — idrottens tidsskede för estlandssvensk ungdom har brutit in. När klottorpungdomen den 21 mars samlades till en skidtävling var ögonblicket historiskt såtillvida, att det var den första idrottstävlingen den svenska ungdomen emellan. Att tävlingen var av lokal karaktär bör icke minska dess betydelse. De vågade, och de började.

Idrottsdagen på Birkas öppnades med ett ypperligt tal av

Englands konung krönt.

Brittiska imperiets konung Georg VI kröntes den 12 maj under stora högtidligheter i Westminster Abby. Man beräknade att ungefär sex miljoner människor kantade vägen där krönings kortégen drog fram. Ungefär 10.000 fall har Röda Korsets ambulansmän fått taga hand om. Ett stritt regn föll under hela kröningshögtidigheterna.

skolföreståndaren Ant. Vesterberg, vilken framhöll, huru det är kärleken i verket, som gör verket stort. Det är hög tid att vi spänna våra krafter till dådfriska tag för det som för vår stam och vårt fosterland framåt. Namnen Håglös, Likgiltig och Efterbliven äro opassliga för oss, vi vilja utbyta dem mot Vaken, Intresserad och Framstegsvän. I alla våra bemödanden må vi minnas, trägen vinner.

Fil. mag. H. Adolffson vid Svenska gymnasiet i Haapsalu, själv en framstående idrottsman, höll ett bemärkt föredrag över ämnet: Varför vi idka idrott. Det må nämnas i detta sammanhang att fil. mag. Adolffson vid realiserandet av den estlandssvenska idrottstanken skänkt densamma sitt välment stöd och uppmuntran.

Idrottsinstruktören A. Skönbergs tal präglades av saklighet och värme. Vi hoppas kunna återkomma vid tillfälle till dess innehåll. Ffter rektorns på Birkas, P. Byströms avslutningsord "att aldrig ge tappt för svårigheterna", var det första estlandssvenska "idrottsparlamentet" till ända. Minnet därav kvarlever soligt och vackert.

A. Sg.

Husdjurens mineralbehov.

I.

I en föregående artikel erinrade jag om hur allmän "slek-soten" är bland våra kor. Jag påpekade där också, att benstommen hos de sjuka djuren försvagas, så att benen bliva sköra och lätt brytas. Sjukdomen har därför även blivit kallad benskörhet.

Benskörheten beror på, att det är brist på mineralämnen, särskilt kalk och fosfor i fodret. Benstommen hos djuren består till stor del av dessa ämnen, det är de, som ge benen styrka och stadga. Kalk och fosfor ingå också i betydande mängder i mjölken. Hos en ko, som mjölkar mycket, behövs det därför mycket kalk och fosfor till mjölkbildningen. Finns det då för litet av dessa ämnen i fodret, så tagas de ur skelettet, som då får tjäna som reservförråd. På samma sätt är det med kor, som äro dräktiga. Kalvens skelett skall ju byggas upp, och materialet skall tagas från modern. Är denna väl utfodrad, så att hon har tillräckligt med mineralämnen, så gör det ej så mycket, om en del måste tagas från hennes benstomme under sista tiden av dräktigheten och under den tid, som kon mjölkar som allra mest. Det ersättes snart igen.

Men om kon under hela vintern får lida brist på mineralämnen i fodret, då blir påfrestningen alltför stor under dessa ansträngande perioder. På ett gott bete återhämta sig djuren under sommaren, emedan gott betesgräs innehåller rikligt med mineralämnen, men är betet dåligt, då hinner kon ej under sommaren ersätta det förlorade, och så blir det sämre år för år. Det börjar ofta redan under kalvens uppväxt. Då kalven ej får tillräckligt med mjölk utan tidigt får nöja sig med stråfoder, blir benstommen dåligt utvecklade och svag, och då är det inte möjligt att det sedan skall kunna bli mycket bättre.

Hur skall man då kunna ge djuren tillräckligt med mineralämnen? Ja, det finns ju diverse medel att köpa, foderfosfat och krita och en massa olika slags pulver i askar med vackra

omslag. Det kan nog hjälpa med dessa preparat, åtminstone är fosfat och slammad krita bra att ge någon matsked om dagen, då det gäller mera tillfällig mineralbrist, men felet med dem är att det ställer sig rätt dyrt, och så tröttnar man på att ge dem. Och då det är stor brist på mineralämnen, så hjälper det i alla fall inte med dessa köpta saker.

Bättre är då att genom en god utfodring förebygga benskörheten. Med en god utfodring menar jag då inte en sådan, som bygger på att man skall köpa massor av dyrbart kraftfoder — det har svårt för att löna sig bra under nuvarande prisförhållanden, även om det ibland kan vara lönande. Nej, en god utfodring är helt enkelt en sådan, som följer naturens hänvisningar, så att djuren få alla de ämnen de behöva. Betesgräs från en god betesvall, som inte lider av vatten, är idealet för ett naturligt foder. Man borde därför även på vintern ge djuren foder, som så mycket som möjligt liknade gott betesgräs till sin sammansättning.

Närmast till hands skulle väl vara att tänka på ängshöet, det borde väl vara av ungefär samma sammansättning som betesgräs. På sätt och vis är detta sant, men det är i alla fall inte alldeles det samma, och det beror på en del orsaker. För det första finns det ju, som vi alla veta, så många olika slags ängshö, det bästa är gott nog, men det sämsta kan vara mycket näringsfattigt. Har man stora ängsmarker och ont om arbetsfolk, så att slåtern räcker en 5—6 veckor, måste det sist slagna höet bli förväxt och lågt i värde, även om det av naturen varit ett gott hö.

Har man bara gott om ängshö, så att man inte just behöver spara, då går det väl än, men har man däremot så litet, att korna kunna få hö först då de ha kalvat och förut nästan bara halm — ja, då är det helt enkelt för litet. Då

skall man inte vänta sig annat än benskörhet och dålig avkastning. Då måste man med det snaraste börja se sig om efter annat foder, så att man åtminstone under normala år kan ha tillräckligt åt djuren utan att behöva köpa och utan att behöva svältfodra dem.

Vi kunna aldrig bli fria från benskörheten, med mindre än att vi anlägga vallar — riktiga klöver — och timotejvallar på åkern. Då kunna vi ha möjlighet att ge djuren en god utfodring, rik på mineralämnen, och då kunna vi även räkna med att kunna fylla djurens behov av äggvita utan att behöva köpa dyrt kraftfoder. Vi kunna en annan gång tala mer om anläggandet av vallar, vad man då bör komma ihåg.

Nu vet jag mycket väl vad som kan invändas: Den odlade jorden räcker knappt till för säden och potatisen, hur skall man då få plats till att anlägga vallar? Denna invändning är alldeles riktig i många fall, men då blir det ingen annan råd än att nyodla, så att man får mer åker, odlingsbar mark finns det i de flesta fall tillräckligt.

Vi kunna jämföra med andra länder, där klimat och jordmån äro ungefär liknande som här men där man varit frí längre tid än här och kunnat lägga jorden i enskifte för länge sedan och kunnat "rå om sig själv". I Sverige t. ex. har vallarealen ökat oavbrutet, så att det nu är omkring 40%, som ligger i vall. Där hade man för en 50—60 år sedan stora ängsmarker och nästan ingen klövervall, men för varje år har man ökat ut vallarealen och odlat upp ängsmarken mer och mer.

Så kommer det säkert också att gå här förr eller senare, och då är det bäst att vi så snart som möjligt på allvar taga upp frågan till diskussion. Den är inte så lätt att lösa, det är många frågor, som sammanhänger med den, såsom avdikningsfrågan, skiftningen m. m., men den måste lösas och vi skola lösa den.

P. Byström.

Hemmets spalt.**Växtfärgning.****Grönt med björklöv.**

250 gr. garn betas med 40 gr. alun $\frac{1}{2}$ —1 tim. Det mesta av vattnet slås bort, nytt vatten tillsättes, häri slår man 15—30 droppar indigo, omröres väl. Det betade garnet lägges och uppvärms långsamt och får koka $\frac{1}{2}$ tim. under ständig omrörning. En kittel packas med björklöv och urkokas 1—2 tim., soppan silas och häri lägges det blåfärgade garnet och får koka $\frac{1}{2}$ —1 tim. under ständig omrörning. Upptages, avkyles och sköljes.

Bronsgult med ljung.

250 gr. garn betas med 40 gr. alun $\frac{1}{2}$ tim. 750 gr. torr, sönderplockad ljung (som förut blivit insamlad och torkad), urkokas 3—4 tim., soppan silas och det betade garnet kokas häri 1 tim. Färgen blir då kraftigt gul, genom att koka garnet längre tid och låta det ligga kvar i soppan blir färgen mörk. Om man torkar garnet, och kokar det flera gånger, kan man få det mörkt bronsgult. Upptages, avkyles och sköljes.

Olivgrönt med ljung.

250 gr. garn betas med 40 gr. alun $\frac{1}{2}$ tim. 500 gr. frisk, sönderplockad, blommande ljung urkokas 3—4 tim. i en järngryta, soppan silas och det betade garnet kokas häri 1—2 tim. Upptages, avkyles och sköljes.

Vill man ha färgen mörkare, upptages garnet ur färgsoppan, och tillsättes denna med 15 gr. järnvitriol. Då vitriolen smält, avkyles soppan med kallt vatten innan garnet nedlägges. Häri kokas garnet 15 min. under ständig omrörning, så att det ej blir fläckigt. Upptages, lägges direkt i kallt vatten och sköljes.

Olivbrunt med enbär.

I kokande vatten upplöses 30 gr. alun, 20 gr. vinsten och 20 gr. kopparvitriol. Häri lägges 250 gr. garn och får koka 1 tim. 1—2 l. mogna enbär stötes och sättes i blöt dagen förut, urkokas 1 tim. i rent vatten. Häri kokas det betade garnet 1—2 tim. Upptages, avkyles och sköljes.

Från Rikull. Till salu

Pastor Eskil Rydén har lämnat Rikull och flyttat till sitt hemland Sverige, där han kommer att fortsätta sin kallelse som predikant. Pastor Rydén, som verkat här i svenskbygden i nära nio års tid, har som andlig personlighet förvärvat sig många vänner. Tomrummet är stort. Pastor Rydéns verksamhet bestod icke endast i att han var ledare i sin församling, utan hans arbetsfält hade en vida större utsträckning. Han var en kulturbärare och en social välgörare, bl. a. var han en stor ivrare för nykterhetsarbetet. Pastor Rydén ägde en utmärkt organisationsförmåga, som tog sig uttryck i bildandet av syförening, ungdomsförening, sång och musikförening — godtemplarloge; han anordnade försäljningar och lotterier till förmån för bygdens fattiga, som till högtiderna fingo gåvor i form av matpaket och kontant understöd. Pastor Rydén var en god talare och på Morsdag, Gustav-Adolfsdagen eller Estlands frihetsdag, var det ofta Pastor Rydén som fick åta sig att hålla tal, deklamera eller sjunga.

Söndagen den 2 maj höll Pastor Rydén sin avskedspredikan i Roslep och Bergsby bönehus. På båda ställen voro de rymliga lokalerna fyllda till sista plats. Det var gripande stunder vid avskedet och i mångas ögon syntes tårar. Pastor Rydén yttrade bl. a. att rötterna vuxit så djupt här i Rikull, att det är svårt och smärtsamt att rycka upp dem.

Samma kväll hade Rikull Godtemplarloge anordnat en liten avskedsfest för Pastor Rydén. Vid det gemensamma kaffebordet i Bergsby skola riktades många hjärtevarma ord till honom. Logetemplaren A. Fagerlund framförde föreningens varma tack till sin mångåriga ledare och för det arbete som där nedlagts till nykterhetssakens fromma.

Pastorsdiakon J. Isacson höll ett gripande avskedstal och överräckte en liten gåva som minne från Rikull Godtemplare.

Tack Pastor Rydén för allt!

En vän.

ett 11 hektar stort hemman nära hamnen i Sviby, **Wormsö**. Åker, äng och betesmark säljes även skilt eller bytes mot byggnadstimmer.

Närmare meddelanden:
Vene-Balti as. 72-2, Tallinn,
telef. 428-49
26.

Magdalena Hollingers

jordafärd gestaltade sig till en gripande sorgehögtid för hela öbefolkningen. Tidigt på söndagsmorgonen fylkade sig folkskarorna kring bårhuset varifrån sorgetåget satte sig i rörelse. Skolbarnen bildade spalier var och en med en blomstergärd i handen. Jordfästningen förrättades av församlingens kyrkoherde Hj. Pöhl, som stannade inför textordet: "Jag skall förhårliga Dig...". Församlingens sångkör sjöng "Huru ljuvt det är att komma" varefter man samlades till sorgedustjänst i öns helgedom. Vid högtidligheten närvaro bl. a. den hädangångnes broder Jakob Österman från Stockholm samt brodern Johan Österman med syster från Runö. Även klockaren på Runö Hans Lorentz hade rest över till Vormsö. Efter tacksägelsegudstjänsten samlades man änyo vid graven där den bortgångna hedrades och hyllades av sina otaliga sörjande vänner. Å Hullö skolas vägnar nedlades krans av skolföreståndaren Anders Nyman, för Svenska Lärareförbundet talade skolföreståndaren Gjärdman, för S. O. V. prostén Pöhl, från familjen Nilsson nedlades en minnesgård av Kerstin och Lasse Nilsson, från familjen And. Nyman av Börje och Bo Nyman. Det var gripande att lyssna till de smås; "tack tant Magda för att Du älskat oss". Familjen Joel Nyman nedlade krans genom sin son läraren Manfred Nyman, Alex. Samberg och Tomas Gärdström hade format sina tackord i poesi. — Under sångkörens "Slumrande toner" lystes frid över griften. — Senare samlades den hädangångnas anhöriga och vänner till ett anspråkslöst griftesamkväm i prästgården.

A i b o.

Ordet Aibo har alltid varit ett samlingsbegrepp för svenskheten i Osterled. Det syftar till svenskarnas bosättningsområdet. Det innesluter det förflutna och levandegör det nutida. Aiboland och aibokultur är för ett estlandssvenskt öra det genuina i Svenske-land.

Det har även varit ledtråden, då föringen Aibo bildades vid Svenska Gymnasiet och Mellanskolan i Haapsalu. Dess upphovsman och varma förespråkare samt älskade är läroverkläraren fil. mag. Sven Beräng, som i samråd med skolnas rektor och övriga kolleger sört för registreringen av stadgarna. Föreningen har ett både nationellt och kulturellt program och har som sin främsta uppgift att väcka kärleken till hembygden samla och bevara det värdefulla i den gamla estlandssvenska bygdekulturen och stärka samhörighetskänslan mellan svenskarna i Haapsalu.

Föreningen har i dagarna mottagit en hälsning från prof. Vilh. Lundström, som bl. a. skriver: "Att uppteckna och bevara ord som från fädren lever kvar i sång och sågen är en lika vetenskaplig viktig som nationellt betydelsefull uppgift, och jag känner ett behov att lyckönska föreningen och dess medlemmar till framgångsrikt och troget arbete. Ur fädrens gärning och nutids arbete spirar framtiden".

Ai—bo.

Tallinn.

Första maj på eftermiddagen ägde den varje år återkommande basaren rum till förmån för svenska kyrkans fattiga i Tallinn. Denna gång hade man valt Tyska Flickgymnasiets lokal istället för Olai salen som annars varit brukligt. En stor del av den svenska koloniens medlemmar hade kommit tillsammans för att ge sitt bidrag till den behjärtansvärda saken. För största delen av programmet svarade "Enighets" ungdomar som uppförde en tokrolig fars "Den hypnotiserade brudgummen" samt dansade folkdanser. Man måste ge allt erkännande åt de medverkande

Till Kustbons läsare.

Om Du, ärade läsare, bor i svenskbygden och är prenumerant på Kustbon, har Du säkert gjort klart för Dig, att det är värdefullt att vi ha en egen svensk tidning. Kanske tycker Du ibland att den borde komma ut ännu oftare och vara ännu rikare till innehållet. Men har Du också gjort klart för Dig, att det är mycket arbete med att redigera även en liten tidning och att detta arbete utföres på lediga stunder av personer, som liksom Du måste arbeta för sitt uppehälle och som göra detta arbete utan lön. Har Du tänkt på att Du kanske skulle kunna underlätta detta arbete med att själv skriva ett bidrag någon gång? Och har Du ännu inte prenumererat, då vill jag säga Dig, att Du genom att prenumerera hjälper Kustbon att bli allt större och innehållsrikare och på det sättet bättre skickad att fylla sin uppgift som samlande förmedlande organ för svenskbygdens svenskar. Denna uppgift är av så stor betydelse, att vi alla böra hjälpa till och dra vårt strå till stacken.

Om Du bor i Sverige, tänk då på, att Kustbon tagit som sin uppgift att vårda och stärka de band, som binda den lilla estlandssvenska befolkningen till svenskt språk och svensk stam. De banden måste ha en seg tåga i sig, ty de ha hållit genom århundraden, man vet ej huru många. Har Du ej prenumererat på Kustbon, så råder jag Dig att göra det, Du kommer att finna Ditt intresse växa allt starkare för stamfränderna i öster, då Du genom deras tidning kan följa deras liv och tankar i helg och söcken.

P. B.

i teaterstycket, typerna och maskeringen var bra, likaså icensättningen och utförandet. Vidare medverkade i kvällens program fröken Dagmar Pettersson och herr A. Aspelin med några sångnummer. Nettobehållningen av kvällens lotteri och övriga försäljning blev något mindre än föregående års, beroende på att tiden för densamma inte var den lämpligaste.

Utgivare:

Svenska Odlingens Vänner

Redaktion:

M. Westerblom, ansvarig red

A. Stahl.

N. Blees.

A. Aspelin.

Rüütli 3, Tallinn.

Tel. 470-08.

Prenumerationspris:

Inrikes	Utlandet
1 år Ekr 2:—	1 år Ekr. 4:—
1/2 " " 1:—	1/2 " " 2:—

Tävling i terränglöpning

bölls i Sutlep söndagen den 2 maj. Banan var medelsvår, men med tanke på deltagarnas ringa träning hade den utmätts synnerligen kort — blott 3 km. för kl. I. och 1,5 km. för kl. II. (under 18 år). Resultatlistan fick följande utseende:

- Kl. I. 1. V. Aman 10,48 min.
2. Aug. Pöhl 10,53 min.
3. Farman,
4. A. Thomsson.
- Kl. II. 1. A. Aednurm 5,55 min.
2. A. Brand 6,05 min.
3. S. Blees,
4. F. Tomberg.

Diplom utdelades till de bäst placerade.

Under instruktören A. Skönbergs domarskap spelades en vänskapsmatch i nätboll mellan lag från Sutlep och Klottorp. Klottorp vann med 15:12 och 15:9.

V. A.

A.-B. GESTRIKLANDS YLLEFABRIK
JÄRBO
FILTAR VADMAL SPORTTYGER

Cloströms

Rostfria Kokkärl
rekommenderas.

Herdina Lindebergs eftr.

Inneh.: Anna Sultan

Stora Torget 3. Linköping Tel. 178
1:sta kl. Konditoriservering: Choklad,
Konfekt, Bakelser och Småbröd.

A.-B. LYCKES SÖNER

Fiskebäckskil.

Konservfabrik för inläggning av finare aniovis och sillkonserver. Tel. 15.